

Onderzoek

AFWIJINGEN VAN HET MONDSLIMVLIES

Een prevalentie-onderzoek bij 300 patiënten

SAMENVATTING

Bij 300 patiënten, verwezen naar een polikliniek Mondziekten en Kaakchirurgie voor diagnostiek of behandeling van aandoeningen die niet waren gerelateerd aan het mondslimvlies, is onderzoek gedaan naar het voorkomen van afwijkingen van het mondslimvlies. Bij 89% van de patiënten bleek er minstens één afwijking voor te komen. Er zijn ruim 20 verschillende afwijkingen geconstateerd. 'Fordyce's spots', beslagen tong, leukoedeem, melanine pigmentatie, 'frictional keratosis' en morsicatio buccarum kwamen het meest frequent voor.

SCHULTEN EAJM, JOVANOVIĆ A, VANDER WAAL I. Afwijkingen van het mondslimvlies. een prevalentie-onderzoek bij 300 patiënten. Ned Tijdschr Tandheelkd 1989; 96: 538-9.

E. A. J. M. Schulten, tandarts
A. Jovanovic, tandarts
I. van der Waal, tandarts-kaakchirurg

Uit de vakgroepen Mondziekten en Kaakchirurgie en Pathologie van de Mondholte van de Vrije Universiteit/ACTA te Amsterdam.

Trefwoorden: **Epidemiologie** – Mondslimvliesafwijkingen

Datum van acceptatie: 18 mei 1989.

Adres: Prof. Dr. I. van der Waal, De Boelelaan 1117, 1081 HV Amsterdam.

1. INLEIDING

In de literatuur zijn verschillende onderzoeken naar het voorkomen van mondslimvliesafwijkingen gepubliceerd.¹⁻⁸ Een bekend onderzoek is dat van Axéll, die in Zweden bij 20.333 personen onderzoek heeft verricht volgens welomschreven criteria.^{1,2} In Nederland is zelden epidemiologisch onderzoek verricht naar het voorkomen van slimvliesafwijkingen in de mond.⁷ Aangezien er bij een aantal aandoeningen geografische verschillen voorkomen, zijn de gegevens van buitenlandse onderzoeken niet zonder meer te projecteren op de Nederlandse bevolking.

In deze bijdrage worden de resultaten van een klinisch onderzoek bij 300 patiënten beschreven.

2. MATERIAAL EN METHODE

Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij 370 patiënten, opgesplitst in twee groepen van 185 opeenvolgende patiënten, die door tandarts, huisarts of specialist waren verwezen naar de polikliniek Mondziekten en Kaakchirurgie van het VU-ziekenhuis in Amsterdam. Van de 370 patiënten waren er 70 'gericht' verwezen voor onderzoek of behandeling van een slimvliesafwijking; deze zijn van het verdere onderzoek uitgesloten. De gegevens van de overige 300 patiënten zijn in tabel I weergegeven.

Tabel I. Demografische gegevens van de twee patiëntengroepen.

	Groep 1	Groep 2
Aantal	151	149
Man: vrouw	0,85: 1	0,91: 1
Gemiddelde leeftijd (in jaren)	34,3	34,1
Spreiding (in jaren)	8-80	6-81
Nederlandse afkomst (%)	88	84

Tabel II. Overzicht van de gevonden mondslimvliesafwijkingen.

Afwijking	Prevalentie bij de gehele groep (%) (N=300)	Prevalentie bij prothese-dragers (%) (N=24)
Fordyce's spots	65,0	62,5
Beslagen tong	22,7	20,8
Leukoedeem	12,3	8,3
Melanine pigmentatie	10,0	8,3
Frictional keratosis	6,7	20,8
Morsicatio buccarum	6,7	0
Amalgaampigmentatie	6,0	12,5
Lingua fissurata	5,7	12,5
Lingua geographica	5,3	8,3
Aften	4,0	0
Ulceratie	3,7	8,3
Stomatitis prothetica	3,3	45,8
Flabby ridge	3,0	4,2
Leukokeratosis nicotina palati	3,0	0
Irritatiefibroom	2,7	4,2
Lingua villosa	2,3	4,2
Candidose/cheilitis angularis	1,7	8,3
Leukoplakie	1,0	4,2
Lichen planus	0,7	4,2
Ectopische lingua geographica	0,3	0
Irritatiehyperplasie (prothese)	0,3	4,2
Prothese-gerelateerde petechiae	0,3	4,2
Herpes labialis	0,3	4,2
Onbekend/overigen	1,7	4,2

De patiënten van groep 1 zijn door E.S. onderzocht in de periode september 1986 – december 1986, en die van groep 2 door A.J. in de periode september 1988 – december 1988. Op het moment van het klinische onderzoek bereidden beide voornoemde personen zich voor op het afronden van hun studie in de tandheelkunde. De geregistreerde gegevens van de twee patiëntengroepen zijn voor het doel van dit onderzoek samengevoegd.

Voor het éénmalige onderzoek werd gebruik gemaakt van een registratieformulier. Hierop

Afb. 1. Drieëndertigjarige patiënt met donkere pigmentatie op het palatum. Histologische diagnose: focale melanosis zonder tekenen van maligniteit.

Afb. 2. Achttienjarige patiënt met een schilferend aspect van het wang-slijmvlies, berustend op morsicatio buccarum.

werden o.a. patiëntgegevens, zoals geslacht, leeftijd, ras en de reden van verwijzing verzameld. Van patiëntengroep 2 is tevens de gebitsstatus beschreven. Er waren in laatstgenoemde groep 24 patiënten die een partiële of een volledige prothese droegen.

Indien de patiënt een prothese droeg werd deze voorafgaande aan de inspectie uitgenomen. De mondholte en de lippen werden systematisch onderzocht. Met behulp van een instelbare stoel, operatielamp, mondspiegel en/of spatel en een gaasje voor het vasthouden van de tong in uitge-stoken toestand kon een optimale inspectie bewerkstelligd worden.

Alle klinisch zichtbare slijmvliesafwijkingen zijn geregistreerd met uitzondering van plaquegerelateerde parodontopathieën. Voor het stellen van de diagnose werd gebruik gemaakt van de criteria, zoals beschreven door Axéll.²

3. RESULTATEN

In tabel II zijn de gevonden afwijkingen vermeld. Bij de 24 patiënten met een partiële of volledige prothese uit groep 2 zijn de afwijkingen in de tweede kolom van tabel II weergegeven.

Van de onderzochte groep van 300 patiënten blijkt 89% één of meer afwijkingen van het mondslijmvlies te hebben. Er zijn meer dan 20 soorten slijmvliesafwijkingen gevonden. Een tweetal aandoeningen is afgebeeld (afb. 1 en 2).

4. DISCUSSIE

De resultaten van dit onderzoek zijn afkomstig van een geselecteerde populatie. Bovendien is de grootte van de onderzoeksgroep betrekkelijk klein. Hierdoor kunnen de bevindingen niet zonder meer representatief worden geacht voor de Nederlandse bevolking.

Door de beperkte ervaring van de onderzoekers is het mogelijk dat een klein aantal afwijkingen onopgemerkt is gebleven of dat een aantal afwijkingen ten onrechte als zodanig is geregistreerd. De intra- en inter-onderzoekersvariabiliteit is niet onderzocht. Dit kan als een tekortkoming in de

onderzoeksopzet worden aangemerkt.

Er bestaan geen internationaal geaccepteerde criteria voor mondslijmvliesafwijkingen. Het leek verantwoord, de criteria van Axéll voor dit onderzoek te hanteren.² Niet geheel duidelijk is waarom in het onderzoek van Axéll geen melding is gemaakt van afwijkingen zoals phlebectasieën (varices) en linea alba.²

Bij prothesedragers is een aantal afwijkingen geconstateerd, zoals stomatitis prothetica en 'flabby ridge', die gerelateerd zijn aan het dragen van een prothese.⁹ De afwijking 'flabby ridge' bleek in dit onderzoek weinig voor te komen. Dit is mogelijk te verklaren door de geringe omvang en leeftijdsopbouw van de patiëntengroep.

In het huidige onderzoek zijn ook frequent voorkomende afwijkingen, zoals 'Fordyce's spots' betrokken. De vraag is of men hier van een 'afwijking' kan spreken.

Bij het uitsluiten van 'Fordyce's spots' als afwijking blijkt dat dan 72% één of meer afwijkingen heeft.

De afwijkingen 'beslagen tong' en 'frictional keratosis' kunnen vanwege de geselecteerde populatie oververtegenwoordigd zijn. Zowel de grote verscheidenheid als de hoge frequentie van voorkomen van slijmvliesafwijkingen in de mond zijn ook bij diverse andere onderzoeken beschreven.¹⁻⁴ Daarentegen zijn in een onderzoek in Nederland, bij mensen zonder uitneembare prothetische voorzieningen, veel minder soorten afwijkingen van het mondslijmvlies aangetroffen;⁷ ook de frequentie van de geregistreerde afwijkingen was veel lager dan in het huidige onderzoek het geval was. Een verantwoorde verklaring voor deze discrepantie kan niet zonder meer worden gegeven.

SUMMARY

A PREVALENCE STUDY OF ORAL MUCOSAL LESIONS IN 300 PATIENTS

Key words: Epidemiology – Oral mucosal lesions

Intraoral examination was performed in 300 consecutive patients, who attended the Department of Oral and Maxillofacial Surgery of the Free University Hospital, Amsterdam.

In 89% of the patients one or more oral mucosal lesions were observed. Fordyce's spots, coated tongue, leukoedema, melanin pigmentation, frictional keratosis, and morsicatio buccarum were the most frequent occurring lesions.

LITERATUUR

- AXÉLL T. A preliminary report on prevalences of oral mucosal lesions in a Swedish population. *Community Dent Oral Epidemiol* 1975; 3: 143-5.
- AXÉLL T. A prevalence study of oral mucosal lesions in an adult Swedish population. *Odontol Revy* 1976; 27 (suppl 36): 1-103.
- BOUQUOT JE, GORLIN RJ. Leukoplakia, lichen planus, and other oral keratoses in 23,616 white Americans over the age of 35 years. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1986; 61: 373-81.
- BOUQUOT JE, GUNDLACH KKH. Oral exophytic lesions in 23,616 white Americans over 35 years of age. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol* 1986; 62: 284-91.
- GHOSE LJ, BAGHDADY VS. Prevalence of geographic and plicated tongue in 6090 Iraqi schoolchildren. *Community Dent Oral Epidemiol* 1982; 10: 214-6.
- SAWYER DR, TAIWO EO, MOSADOMI A. Oral anomalies in Nigerian children. *Community Dent Oral Epidemiol* 1984; 12: 269-73.
- TRUIN GJ, BURGERSDIJK RCW, GROENEVELD A, et al. *Landelijk Epidemiologisch Onderzoek Tandheelkunde. Deel 2: Resultaten klinisch onderzoek*. Nijmegen/Leiden: Subfaculteit Tandheelkunde/Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg, 1988.
- CRIVELLI MR, AGUAS S, ADLER I, QUARRACINO C, BAZERQUE P. Influence of socioeconomic status on oral mucosa lesion prevalence in schoolchildren. *Community Dent Oral Epidemiol* 1988; 16: 58-60.
- BUDTZ-JØRGENSEN E. Oral mucosal lesions associated with the wearing of removable dentures. *J Oral Pathol* 1981; 10: 65-80.